

DIVERSITY FOR WHAT?

VAN BEWUSTWORDING NAAR ACTIE

AUTEUR: JOKE ALKEMA
ILLUSTRATIES: LOTTE VAN DEN HOOGEN

Ongelijkheid, machtsmisbruik, institutioneel racisme en seksisme zijn aan de orde van de dag, ook in het kunstonderwijs. Wat betekent dit voor (aspirant) kunstenaars en de organisatie van het kunstonderwijs? ArtEZ *studium generale* agendeert samen met studenten, docenten en deskundigen deze vraag. Om bij te dragen aan bewustwording en zelfeducatie met als ultiem doel: empowerment en verandering.

Het afgelopen jaar werden we opgeschikt door verschillende incidenten die pijnlijk duidelijk maken dat ongelijkheid, machtsmisbruik, institutioneel racisme en seksisme aan de orde van de dag zijn. De moord op George Floyd leidde onder andere tot protesten tegen institutioneel racisme. Er verscheen een artikel in de *NRC* waarin het jarenlange, gewelddadige en seksueel overschrijdende gedrag van een beeldend kunstenaar werd beschreven (Lucette ter Borg en Carola Houtekamer, 30 oktober 2020). In dit artikel hekelen getuigen 'de lakse opstelling van de instituten, academies en galleries die wel gewaarschuwd zijn, maar wegkeken of zich er geen raad mee wisten.' Kunstacademies reageerden op de gebeurtenissen, zoals met de solidariteitsverklaringen naar aanleiding van de moord op Floyd die ArtEZ en de HKU op hun website naar buiten brachten. De Rijksacademie kondigde in een nieuwsbrief aan haar *codes of conduct* te heroverwegen en de Rietveldacademie organiseerde bijeenkomsten over seksueel geweld voor studenten en medewerkers.

Het kan niet anders; er ontstaat meer bewustwording over ongelijkheid en machtsmisbruik in het kunstonderwijs. De vraag is echter waar dat bewustzijn toe leidt? Wat betekent het voor jezelf, als docent of student, en voor de organisatie?

COMMUNITIES EN CLOSE READING

Sinds twee en een half jaar buig ik me over deze vragen, samen met collega's van het studium generale van ArtEZ. We stellen programma's samen die bestaan uit workshops, lezingen, publicaties en podcasts met en voor studenten en docenten, maar ook voor andere geïnteresseerden. Op grond van de onderzoeksvraag *Diversity for What?* denken we na over diversiteit en de betekenis ervan, delen kennis en agenderen onderwerpen zoals

genderongelijkheid, machtsmisbruik en racisme. Het doel is de bewustwording bij studenten, docenten en managers te vergroten en hen aan te zetten tot acties. We brengen studenten, docenten en deskundigen bij elkaar – in *communities* – rond bepaalde vragen en onderwerpen.

Een van de communities kwam tot stand in gesprek met het studentenplatform *The School of Missing Man*

Project Fe-mini-isme

Statement Project Fe-mini-isme

(Fine Art/BEAR). De studenten constateerden dat 75% van de studenten van hun afdeling vrouw is, maar dat de kunstwereld nog grotendeels door mannen wordt gedomineerd. Dit leidde tot ons eerste project, een leesgroep gericht op zelfeducatie en collectief leren, met het doel studenten te ondersteunen in hun strijd voor meer gelijkwaardigheid. Er werden teksten besproken van auteurs zoals Chimamanda Ngozi Adichi, Jens van Tricht en Nancy Jouwe, over bijvoorbeeld intersectioneel feminisme, over wat het betekent om feminist te zijn als man en als vrouw, genderongelijkheid in taalgebruik en machtsstructuren in organisaties. Door close reading en de reflectie daarop kwamen gesprekken op gang en werden (vaak zeer pijnlijke) ervaringen uitgewisseld. Zoals die van studenten die zichzelf niet herkenden in het curriculum, waarin nauwelijks aandacht is voor niet-westerse en/of vrouwelijke theoretici en makers. De leesgroepen leverden veel inzichten en kennis op over onderwerpen als *emotional labour*, onderdeel zijn van toxische machtsstructuren en hoe je daar tegen verzetten en hedendaags feminisme.

Waar we aanvankelijk startten met genderongelijkheid werd er gaandeweg breder gekeken naar de verschillende kanten van identiteit en vormen van uitsluiting. Om de opgedane kennis te delen, te verdiepen en om een grotere publiek – binnen en buiten ArtEZ – te bereiken, organiseerden we in januari 2020 de conferentie *The Roadmap to Equality in The Arts*, waar de onmiskenbare onder- en misrepresentatie van vrouwelijke kunstenaars en

WOC en non-binaire en gender/queer kunstenaars in de Nederlandse kunstwereld aan de orde kwamen.

VERDER BOUWEN

We voelen een groeiende urgentie om niet alleen te werken aan zelfeducatie en bewustwording, maar we willen ook de aanzet geven tot werkelijke verandering. Dat is, gezien onze positie, niet eenvoudig. Het moet immers ook op institutioneel niveau worden aangepakt. Vooralsnog zijn we blij dat de conferentie (internationaal) is opgemerkt en de bijbehorende podcast veelvuldig wordt gedeeld.

We werken hard verder, bouwen aan andere *communities*, betrekken daarbij steeds meer mensen en bereiden publicaties voor (waaronder lesmethoden) vanuit postkoloniaal perspectief. Op die manier proberen we op verschillende niveaus het gesprek gaande te houden en te werken aan een veilig instituut. Een instituut dat verschillen omarmt.

Dat betekent dat diversiteit niet gezien wordt als een onderwerp waar we iets mee moeten, maar als een belangrijke culturele waarde. Om met de woorden van Ngozi Adichi af te sluiten: '*Culture does not make people, people make culture.*' ●

Joke Alkema is verbonden aan ArtEZ als hoofd studium generale en voorzitter van de hoofdredactie van het online platform ArtEZ Platform for Research Interventions of the Arts (APRIA)

“DAT DIVERSITEIT NIET WORDT GEZIEN ALS EEN ONDERWERP WAAR WE IETS MEE MOETEN, MAAR ALS EEN BELANGRIJKE CULTURELE WAARDE”

&

MEER LEZEN?

Diversity for What? is gebouwd op diverse onderzoeklijnen, die voortkwamen uit gesprekken met studenten, docenten en ontwikkelingen zoals #MeToo, Black Lives Matter-protesten en de polarisatie van de samenleving. De door studenten Fine Art geconstateerde genderongelijkheid in de kunstwereld leidde tot de onderzoeklijn *Equality* waarin machtsmisbruik, racisme en seksisme worden onderzocht. Het thema burgerschap bij docentopleidingen leidde tot de onderzoeklijn *Belonging* en klimaatproblematiek en activisme tot de onderzoeklijn *Climate*. In *Future Art School*, de zoektocht naar toekomstbestendig onderwijs, komt alles samen.

- studiumgenerale.artez.nl voor meer informatie, thema's, films, podcasts en publicaties.
- Borg, L. ter & Houtekamer, C. (2020, 30 oktober). Hoe een kunstenaar carrière maakt onder aanhoudende beschuldigingen van aanranding en verkrachting. *NRC*.
- De reacties van ArtEZ en de HKU zijn hier te vinden: www.hku.nl/over-hku/het-verhaal-van-hku/bewustwording-en-verandering en www.artez.nl/dit-is-artez/nieuws/artez-statement